

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2542)
2. หลักสูตรกับการประกันคุณภาพการศึกษา
3. หลักสูตรกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
4. การประเมินหลักสูตร
5. การประเมินหลักสูตรแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายละเอียดของหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีดังนี้(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542)

ชื่อหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา

Master of Science in Nutrition Education

ชื่อปริญญา

ชื่อเต็ม วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (โภชนศาสตร์ศึกษา)

Master of Science (Nutrition Education)

ชื่อย่อ วท.ม. (โภชนศาสตร์ศึกษา)

M.S. (Nutrition Education)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษาเป็นสาขาวิชาร่วมโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ ประกอบด้วย คณะศึกษาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ และบัณฑิตวิทยาลัย

ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มุ่งเน้นการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการองค์ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้ด้านอาหาร โภชนาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเทคโนโลยีทางโภชนศาสตร์ศึกษา ตลอดจนถ่ายทอดองค์ความรู้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับโภชนาการทุกระดับให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อผลิตบุคลากรในระดับบัณฑิตศึกษาให้เป็นผู้รู้สามารถถ่ายทอดความรู้ทางโภชนาการโดยมุ่งประสงค์ให้

- (1) สามารถตอบสนองการแก้ปัญหาด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชากร
- (2) สามารถศึกษาวิจัยให้ได้มาซึ่งรูปแบบการถ่ายทอด/หรือประยุกต์องค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพและคุณภาพชีวิต
- (3) เป็นผู้มีความรู้และจริยธรรมทางวิชาชีพ

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษ

- (1) ให้เป็นไปตามประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องการรับสมัครเข้าศึกษาต่อในแต่ละปีการศึกษา

- (2) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับรองจากทบวงมหาวิทยาลัยทางสาขาวิชาต่อไปนี้

ก. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ข. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ, วิทยาศาสตร์การเกษตร, วิทยาศาสตร์การอาหาร, คหกรรมศาสตร์, สุขศึกษา, พลศึกษา หรือสาขาอื่นที่กรรมการพิจารณาได้รับได้

วิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษา

ประกอบด้วยพิจารณาจากใบสมัคร และ/หรือผลการสอบคัดเลือกข้อเขียน และ/หรือสัมภาษณ์

ระยะเวลาการศึกษา

เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2538 ดังนี้

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษาเป็นหลักสูตร 2 ปีและใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 5 ปี

การลงทะเบียน

นักศึกษาจะลงทะเบียนกระบวนวิชาได้ไม่เกิน 15 หน่วยกิตในภาคการศึกษาและไม่เกิน 6 หน่วยกิต ในภาคการศึกษาฤดูร้อน ทั้งนี้ไม่รวมหน่วยกิตของการค้นคว้าอิสระ กระบวนวิชาใดที่เคยได้รับลำดับชั้น B หรือสูงกว่าจะลงทะเบียนเรียนกระบวนวิชานั้นซ้ำอีกไม่ได้

การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา

(1) เกณฑ์การวัดผล ใช้ระบบลำดับชั้นและค่าลำดับชั้นในการวัดและประเมินผล นอกจากกระบวนวิชาที่กำหนดให้วัดและประเมินผลด้วยอักษร S และ U

ระบบลำดับชั้นกำหนดเป็นตัวอักษร A, B⁺, B, C⁺, C, D⁺, D และ F ซึ่งมีลำดับชั้นดังนี้

- A มีค่าลำดับชั้นเป็น 4.0
- B⁺ มีค่าลำดับชั้นเป็น 3.5
- B มีค่าลำดับชั้นเป็น 3.0
- C⁺ มีค่าลำดับชั้นเป็น 2.5
- C มีค่าลำดับชั้นเป็น 2.0
- D⁺ มีค่าลำดับชั้นเป็น 1.5
- D มีค่าลำดับชั้นเป็น 1.0
- F มีค่าลำดับชั้นเป็น 0

กระบวนวิชาบังคับของสาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา นักศึกษาจะต้องได้ลำดับชั้นไม่ต่ำกว่า C หรือ S มิฉะนั้นจะต้องลงทะเบียนเรียนซ้ำอีก

กระบวนวิชาที่กำหนดให้วัดและประเมินผลด้วยอักษร S และ U ได้แก่กระบวนวิชา บว.กศ.(908)709, บว.กศ.(908)719, บว.กศ.(908)798 และ บว.กศ.(908)799

(2) เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2538 กล่าวคือ

(2.1) ศึกษากระบวนวิชาต่างๆ ครอบคลุมหลักสูตรและเงื่อนไขของสาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา

(2.2) มีผลการเรียนได้ลำดับชั้นสะสมเฉลี่ยทั้งหมดไม่น้อยกว่า 3.00 และลำดับชั้นสะสมเฉลี่ยในสาขาวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 3.00

(2.3) สอบผ่านภาษาต่างประเทศตามเงื่อนไขของบัณฑิตวิทยาลัย

(2.4) สอบผ่านการสอบประมวลความรู้

(2.5) สอบผ่านการสอบประเมินผลวิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระ

(2.6) เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ว่าด้วยการพิจารณาเกียรติและศักดิ์ของนักศึกษา พ.ศ. 2512

โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตร แผน ก แบบ ก(2)

จำนวนหน่วยกิตสะสมตลอดหลักสูตร	ไม่น้อยกว่า	36	หน่วยกิต
ก. กระบวนวิชาเรียน	ไม่น้อยกว่า	24	หน่วยกิต
1. กระบวนวิชาเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา	ไม่น้อยกว่า	24	หน่วยกิต
1.1 กระบวนวิชาในสาขาวิชาเฉพาะ	ไม่น้อยกว่า	24	หน่วยกิต
1.1.1 กระบวนวิชาบังคับ		12	หน่วยกิต
บว.ภศ. (908)701	อาหารและวัฒนธรรม	3(3/3-0/0)	
บว.ภศ. (908)702	คุณภาพอาหารและโภชนาการ	3(3/3-0/0)	
บว.ภศ. (908)703	โภชนศาสตร์ชุมชน	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)709	สัมมนาทางโภชนศาสตร์ศึกษา 1	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)719	สัมมนาทางโภชนศาสตร์ศึกษา 2	2(2/2-0/0)	
1.1.2 กระบวนวิชาเลือก		12	หน่วยกิต
บว.ภศ. (908)711	สถิติและการวิจัยทาง		
	โภชนศาสตร์ศึกษา	3(3/3-0/0)	
บว.ภศ. (908)712	สื่อเพื่อโภชนศาสตร์ศึกษา	3(3/3-0/0)	
บว.ภศ. (908)713	บริโภคลศึกษา	3(3/3-0/0)	
บว.ภศ. (908)714	การให้คำปรึกษาด้านโภชนาการ	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)721	โภชนาการแม่และเด็ก	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)722	โภชนาการวัยรุ่นและผู้ใหญ่	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)723	โภชนาการผู้สูงอายุ	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)731	โภชนบำบัด	2(2/2-0/0)	
บว.ภศ. (908)732	การประเมินภาวะโภชนาการ	2(2/2-0/0)	

บว.ภศ. (908)733	ความปลอดภัยของอาหาร	2(2/2-0/0)
บว.ภศ. (908)769	หัวข้อพิเศษทาง โภชนศาสตร์ศึกษา 1	(1/1-0/0)
บว.ภศ. (908)779	หัวข้อพิเศษทาง โภชนศาสตร์ศึกษา 2	2(2/2-0/0)
บว.ภศ. (908)789	หัวข้อพิเศษทาง โภชนศาสตร์ศึกษา 3	3(3/3-0/0)

1.2 กระบวนวิชานอกสาขาวิชาเฉพาะ (ถ้ามี)

เลือกตามความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

2. กระบวนวิชาระดับปริญญาตรีชั้นสูง ไม่มี

ข. วิทยานิพนธ์

บว.ภศ. (908)799	วิทยานิพนธ์	12(0/0-0/๗)
-----------------	-------------	-------------

ค. กระบวนวิชาที่ไม่นับหน่วยกิตสะสม

- ตามเงื่อนไขของบัณฑิตวิทยาลัย ภาษาต่างประเทศ
- ตามเงื่อนไขของสาขาวิชา ไม่มี

หมายเหตุ ปัจจุบันโครงสร้างหลักสูตรแผน ก แบบ ก(2) ยังไม่ได้เปิดทำการสอน

โครงสร้างหลักสูตร แผน ข

จำนวนหน่วยกิตสะสมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

ก. กระบวนวิชาเรียน ไม่น้อยกว่า 33 หน่วยกิต

1. กระบวนวิชาเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา ไม่น้อยกว่า 33 หน่วยกิต

1.1 กระบวนวิชาในสาขาวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 33 หน่วยกิต

1.1.1 กระบวนวิชาบังคับ 12 หน่วยกิต

บว.ภศ. (908)701 อาหารและวัฒนธรรม 3(3/3-0/0)

บว.ภศ. (908)702 คุณภาพอาหารและโภชนาการ 3(3/3-0/0)

บว.ภศ. (908)703 โภชนศาสตร์ชุมชน 2(2/2-0/0)

บว.ภศ. (908)709 สัมมนาทางโภชนศาสตร์ศึกษา 1 2(2/2-0/0)

บว.ภศ. (908)719 สัมมนาทางโภชนศาสตร์ศึกษา 2 2(2/2-0/0)

1.1.2	กระบวนวิชาเลือก	21	หน่วยกิต
	บว.ภศ. (908)711	สถิติและการวิจัยทาง	
		โภชนศาสตร์ศึกษา	3(3/3-0/0)
	บว.ภศ. (908)712	สื่อเพื่อโภชนศาสตร์ศึกษา	3(3/3-0/0)
	บว.ภศ. (908)713	บริโภคนศาสตร์ศึกษา	3(3/3-0/0)
	บว.ภศ. (908)714	การให้คำปรึกษาด้านโภชนาการ	(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)721	โภชนาการแม่และเด็ก	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)722	โภชนาการวัยรุ่นและผู้ใหญ่	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)723	โภชนาการผู้สูงอายุ	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)731	โภชนบำบัด	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)732	การประเมินภาวะโภชนาการ	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)733	ความปลอดภัยของอาหาร	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)769	หัวข้อพิเศษทาง	
		โภชนศาสตร์ศึกษา 1	1(1/1-0/0)
	บว.ภศ. (908)779	หัวข้อพิเศษทาง	
		โภชนศาสตร์ศึกษา 2	2(2/2-0/0)
	บว.ภศ. (908)789	หัวข้อพิเศษทาง	
		โภชนศาสตร์ศึกษา 3	3(3/3-0/0)

1.2 กระบวนวิชานอกสาขาวิชาเฉพาะ (ถ้ามี)

เลือกตามความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

2. กระบวนวิชาระดับปริญญาตรีชั้นสูง ไม่มี

ข. การค้นคว้าแบบอิสระ

บว.ภศ. (908)798 การค้นคว้าแบบอิสระ 3(0/0-3/๓)

ค. กระบวนวิชาที่ไม่นับหน่วยกิตสะสม

1. ตามเงื่อนไขของบัณฑิตวิทยาลัย ภาษาต่างประเทศ

2. ตามเงื่อนไขของสาขาวิชา ไม่มี

จากการศึกษาหลักสูตรดังกล่าว ทำให้เข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรที่ประกอบด้วย หน่วยงานที่รับผิดชอบ ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เข้ารับการ ศึกษา วิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การลงทะเบียน การวัดผลและการสำเร็จ

การศึกษา และโครงสร้างของหลักสูตร นอกจากนี้ยังทราบว่าหลักสูตรดังกล่าวตั้งแต่เปิดหลักสูตร ได้ดำเนินการจัดใช้โครงสร้างหลักสูตร แผน ข มาโดยตลอด

หลักสูตรกับการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การประกันคุณภาพการศึกษา (quality assurance) เป็นการทำกิจกรรม หรือการปฏิบัติการ ในภารกิจหลักอย่างมีระบบตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (quality control) การ ตรวจสอบคุณภาพ (quality auditing) และการประเมินคุณภาพ (quality assessment) จนทำให้เกิด ความมั่นใจในคุณภาพและ มาตรฐานของปัจจัยนำเข้า ระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิต และ ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพ ภายนอก (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542) ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพนั้นจะยึดหลักการ ของการให้เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) และความมีอิสระในการกำหนดแนวทางใน การบริหารและดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) เพื่อความมีคุณภาพภายในของ สถาบันอย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก อย่างไรก็ดีตามเชื่อว่าระบบการประกันคุณภาพที่ได้กำหนดขึ้น จะเป็นไปอย่างมีคุณภาพพร้อมทั้งมี ระบบของการตรวจสอบและประเมินจากภายนอก คุณภาพของบัณฑิตก็จะดีด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา

ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยที่มี ผลต่อคุณภาพการศึกษา ที่จะต้องมีการควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้ได้ผลตามที่มุ่งหวัง ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ระบบและกระบวนการ ผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพบัณฑิต โดย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาไว้ 17 ประการ ได้แก่ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542)

1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ ภารกิจขององค์กร และแผนดำเนินงาน
2. การเรียนการสอน
3. หลักสูตร
4. อาจารย์
5. นักศึกษาและบัณฑิต
6. การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษา
7. สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษาและวิจัย
8. ห้องสมุดและระบบสารสนเทศ
9. สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้
10. การพัฒนานักศึกษา
11. การวิจัย
12. การบริการวิชาการแก่สังคม
13. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
14. ระบบการบริหารและผู้บริหาร
15. บุคลากร
16. งบประมาณ
17. ระบบและกลไกการควบคุมมาตรฐาน

ทบวงมหาวิทยาลัย โดยการประชุมคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 5/2541 วันที่ 28 พฤษภาคม 2541 ได้เห็นชอบให้กำหนดมาตรฐานหรือองค์ประกอบของคุณภาพไว้ 9 องค์ประกอบ เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ 4/2542 วันที่ 24 กันยายน 2542 จึงเห็นชอบให้จัดกลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา 17 ปัจจัยให้สอดคล้องกับ 9 องค์ประกอบของทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้

องค์ประกอบของทบวงมหาวิทยาลัย	ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินการ	1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินการ
2. การเรียนการสอน	2. หลักสูตร 3. การเรียนการสอน 4. การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผล การเรียนของนักศึกษา 5. สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษาและวิจัย 6. ห้องสมุดและระบบสารสนเทศ 7. สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ 8. อาจารย์ 9. บุคลากร 10. นักศึกษาและบัณฑิต
3. กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษา	11. งานพัฒนานักศึกษา
4. การวิจัย	12. การวิจัย
5. การบริการทางวิชาการแก่สังคม	13. การบริการวิชาการแก่สังคม
6. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	14. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
7. การบริหารและการจัดการ	15. ระบบการบริหารและผู้บริหาร
8. การเงินและงบประมาณ	16. งบประมาณ
9. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	17. ระบบและกลไกการควบคุมมาตรฐาน

นอกจากนี้หลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ กล่าวคือการพัฒนาและบริหารหลักสูตรต้องมีสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและความพร้อมของสถาบัน ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการทางด้านวิชาการและวิชาชีพของสังคม การวางระบบและกลไกบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

1. มีระบบและกลไกการเปิดและปิดหลักสูตร
2. มีการกำหนดเป้าหมายการผลิตบัณฑิตทุกหลักสูตรในแผนการผลิตบัณฑิต
3. มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเปิดหลักสูตรใหม่และการปรับปรุงหลักสูตร ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรทุกเรื่อง

4. มีการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการทุกหลักสูตรประจำปีการศึกษา เช่น ร้อยละของหลักสูตรที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละของบทความจากวิทยานิพนธ์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ร้อยละของบัณฑิตที่ทำงานตรงสาขา

5. มีการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการหลักสูตรประจำปีการศึกษาไปปรับปรุงหลักสูตรและหรือปรับปรุงระบบและกลไกการบริหารหลักสูตร

6. หลักสูตรที่เปิดสอนทุกหลักสูตรได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานทุกเรื่อง และมีการประกันคุณภาพหลักสูตรครบทุกประเด็นตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร

7. หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นการวิจัย (ปริญญาโทเฉพาะ แผน (ก) และ ปริญญาเอก) ที่เปิดสอนมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหลักสูตรทั้งหมด

ในการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงหลักสูตร ไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542)

หลักสูตร เป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตและใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยมีแนวทางในการควบคุมคุณภาพของหลักสูตรดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมีการวางระเบียบ ขั้นตอน และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตร ทั้งในการเสนอหลักสูตรใหม่ การปรับปรุงหลักสูตร การปิดหลักสูตร และการเสนอกระบวนวิชาใหม่ กระบวนวิชาปรับปรุงและปิดสอน

2. หลักสูตรมีการกำหนดปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และคุณสมบัติของบัณฑิตอย่างชัดเจน

3. ผู้บริหารและผู้สอนมีความเข้าใจในปรัชญา วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของหลักสูตรที่เปิดสอน

4. มหาวิทยาลัย คณะ มีหน่วยงาน และบุคลากรรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านหลักสูตรที่เปิดสอน

5. คณะ สาขาวิชา ภาควิชา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและกระบวนวิชาที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อกำหนดนโยบาย ทิศทาง วางแผนงบประมาณ วางแผนการจัดการเรียนการสอน ทำแผนพัฒนาอาจารย์ในหลักสูตร สรรหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษา สรรหาอาจารย์ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนพัฒนากลไกการควบคุมคุณภาพหลักสูตร

6. การสร้างหลักสูตรใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรมาก ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ร่วมเป็นกรรมการด้วย

7. มหาวิทยาลัย คณะ ต้องมีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรมาก ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ร่วมเป็นกรรมการด้วย

8. มหาวิทยาลัย คณะ มีการจัดทำเอกสารหลักสูตรมาก คู่มือ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแก่นักศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดการประกันคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร ในเรื่องต่าง ๆ ที่นำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือประเมินหลักสูตร คือ เรื่องการสอน อาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิต การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษา สื่อการสอน/อุปกรณ์การศึกษาและงานวิจัย และห้องสมุดและระบบสารสนเทศ

อาจารย์

อาจารย์ ได้แก่ ข้าราชการ สาย ก ของมหาวิทยาลัย ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การศึกษาอบรม การวิจัยค้นคว้าในสาขาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง การให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษา การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

พันธกิจอาจารย์

1. การสอน

อาจารย์ทุกคนต้องสอน โดยมีภาระงานสอนดังประกาศ อ.ก.ม.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย ลงวันที่ 24 กันยายน 2542 โดยจำแนกเป็นดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544)

	หน่วยชั่วโมง	
	ปริญญาตรี	บัณฑิตศึกษา
อาจารย์	6-10	3-6
ผู้บริหารระดับต้น	3-6	1-3
ผู้บริหารระดับสูง	1-3	1-3

2. การวิจัย

2.1 มีการทำวิจัยพื้นฐานหรือวิจัยประยุกต์ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนอย่างน้อย 3 ปี ต่อ 1 เรื่อง

2.2 มีการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2.3 มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ปี ต่อครั้ง

3. การผลิตผลงานทางวิชาการ

มีการผลิตผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ การตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาอย่างน้อย 2 ปี ต่อเรื่อง หรือการตกแต่ง หรือเรียบเรียงตำรา 5 ปี ต่อเรื่อง หรือการผลิตสิ่งประดิษฐ์งานศิลปะ 5 ปี ต่อชิ้น

4. อาจารย์พิจารณาทำภารกิจอื่นตามความเหมาะสม ดังนี้

4.1 การให้บริการวิชาการ

- (1) ร่วมเป็นกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของคณะ สถาบัน สำนัก มหาวิทยาลัย
- (2) มีการให้บริการวิชาการแก่สังคม เช่น เป็นวิทยากร เป็นที่ปรึกษา ให้บริการวิชาการทางวิชาชีพ เป็นกรรมการจัดประชุมระดับชาติ หรือนานาชาติ เป็นต้น

4.2 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

- (1) รู้จัก เข้าใจ และปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและล้านนาอย่างเหมาะสม
- (2) เห็นคุณค่า และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) ร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4.3 การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษา และจัดเวลาเพื่อพบนักศึกษา อย่างน้อย 1 ชั่วโมง ต่อนักศึกษา 5 คน ต่อสัปดาห์

4.4 งานอื่นๆ ที่มหาวิทยาลัย คณะ ภาควิชา มอบหมาย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาหรือกรรมการต่าง ๆ

หมายเหตุ สำหรับอาจารย์ที่มีตำแหน่งวิชาการ ข้อ 2 และ ข้อ 3 ให้เป็นไปตามที่ ก.ม. กำหนด

แนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพ

1. คณะมีระบบคัดเลือกและการได้มาของอาจารย์ใหม่ และการรับอาจารย์โอนย้ายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2. คณะกำหนดคุณสมบัติอาจารย์ใหม่ และอาจารย์รับโอนย้ายมา ดังนี้

2.1 มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ตรงสาขาวิชาที่รับ

2.2 มีวุฒิต่ำอย่างน้อยปริญญาโท หากรับปริญญาตรีต้องมีคะแนนสะสมเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป หรือถ้าหากเป็นสาขาขาดแคลนต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.75 ขึ้นไป

2.3 มีคุณธรรม จริยธรรม

2.4 มีบุคลิกภาพดี

2.5 มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และนักวิชาการ

3. คณะมีการกำหนดระยะเวลาทดลองงานของอาจารย์ใหม่ และอาจารย์โอนย้าย 6 เดือน ถึง 1 ปี และมีการประเมินอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพ

4. มหาวิทยาลัยและคณะมีการจัดปฐมนิเทศแก่อาจารย์ใหม่และอาจารย์ที่รับโอนย้ายในเรื่องของมหาวิทยาลัย บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นอาจารย์และสมาชิกของมหาวิทยาลัย คณะ ภาควิชา รวมทั้งทักษะของการเป็นครู ได้แก่ การทำแผนการสอน การสอนแบบต่าง ๆ การผลิตและเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา การเขียนโครงการวิจัย การทำงานเป็นทีม และคุณธรรม จริยธรรมของครู

5. คณะมีการจัดให้มีระบบอาจารย์พี่เลี้ยง (mentor) แก่อาจารย์ใหม่ระหว่างการทดลองงาน เพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงาน

6. คณะ ภาควิชา มีการกำหนดพันธกิจ มอบหมายงานและคิดภาระงานให้อาจารย์อย่างเหมาะสม โดยในการสอนให้รวมทุกชั่วโมงที่สอนในมหาวิทยาลัยซึ่งใหม่ที่ผ่านมาเห็นชอบของภาควิชา/สาขาวิชา โดยต้องมีชั่วโมงสอนที่เป็นภาระงานของภาควิชา/สาขาวิชาด้วย

7. มหาวิทยาลัยมีการกำหนดแนวทางการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน

8. มหาวิทยาลัย คณะ มีการสนับสนุนและดำเนินการในการพัฒนากระบวนการคิด วิธีการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัย และความก้าวหน้าทางวิชาการของอาจารย์ในรูปแบบต่าง ๆ

8.1 การจัดประชุม/สัมมนาประจำปี

8.2 การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้อาจารย์ไปเสนอผลงานวิจัยเข้าร่วมประชุมวิชาการ ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ จัดพิมพ์ตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอน

8.3 การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

8.4 การทำโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับสถาบันที่มีชื่อเสียง ทั้งในระดับประเทศ และต่างประเทศ ฯลฯ

9. คณะมีแผนพัฒนาอาจารย์ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านพัฒนาคุณวุฒิและประสบการณ์โดยไปศึกษา ดูงาน ฝึกอบรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศตามความเหมาะสม โดยมีการทบทวน ปรับแผนและมีการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามแผนอย่างจริงจัง

10. คณะ ภาควิชา มีการประเมินการปฏิบัติงานของอาจารย์ทุกปีในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

10.1 ผลงานที่รับผิดชอบ

10.2 คุณธรรม จริยธรรม

10.3 ความเป็นครู

โดยผู้วิจัยประกอบด้วย ตนเอง ผู้บังคับบัญชา คณะกรรมการ หรือหน่วยงานอิสระ ทั้งนี้มีการประเมินการสอนโดยนักศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน

11. คณะ/ภาควิชา มีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

12. มหาวิทยาลัย คณะมีการประกาศเกียรติคุณ ให้รางวัลแก่อาจารย์ที่มีความสามารถในการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ หรือผู้ที่นำชื่อเสียงต่าง ๆ สู่มหาวิทยาลัย และคณะ

การกำหนดมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย

ตามประกาศอนุกรรมการสามัญมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลงวันที่ 24 กันยายน 2542 เรื่อง กำหนดมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยได้กำหนด (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542)

1. ให้อาจารย์มีภาระงาน ไม่น้อยกว่า 35 ชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ โดย

1.1 อาจารย์ทุกคนต้องสอน ดังนี้

1.1.1 อาจารย์มีชั่วโมงสอน อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 6 หน่วยชั่วโมงต่อสัปดาห์

1.1.2 หัวหน้าภาควิชา มีชั่วโมงสอนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 หน่วยชั่วโมงต่อ

สัปดาห์

1.1.3 ผู้บริหารระดับคณะ/มหาวิทยาลัยมีชั่วโมงสอนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า

1 หน่วยชั่วโมงต่อสัปดาห์

1.2 งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม หรืองานอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ งานอาจารย์ที่ปรึกษา หรืองานบริหารอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ให้มีภาระงาน เมื่อรวมกับงานสอนแล้ว ได้ไม่น้อยกว่า 35 หน่วยชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

2. การคิดภาระงานสอน

2.1 การสอนบรรยาย ปฏิบัติการสอน 1 หน่วยชั่วโมง/สัปดาห์ คิดเป็นภาระงานเทียบได้ 3 ชั่วโมงทำงาน/สัปดาห์/ภาคการศึกษา ทั้งนี้รวมทั้งสำหรับการเตรียมสอน การตรวจการบ้าน รายงานหรือการออกและตรวจข้อสอบ

2.2 การสอนวิชาโครงการ การค้นคว้าอิสระ วิทยานิพนธ์คิดเป็นภาระงานได้ดังนี้

กระบวนวิชา	ปริมาณงาน สำหรับนักศึกษา (หน่วยกิต/ ชั่วโมง)	ปริมาณอาจารย์		ระยะเวลาที่คิด ภาระงาน (ภาคการศึกษา)
		จำนวนชั่วโมงพบ นักศึกษาต่อ สัปดาห์ (Contact Hour)	หน่วยชั่วโมง	
ปริญญาตรี : โครงการนักศึกษา	3/9	1	0.5	1
ปริญญาโท :				
การค้นคว้าอิสระ	3-6/9-18	3	1	1
วิทยานิพนธ์ ก(1)	36-48/108	3	1	4
วิทยานิพนธ์ ก(2)	12-18/36-54	3	1	2
ปริญญาเอก :				
วิทยานิพนธ์แผน 1	48-72/144-216	3	1	6-8
วิทยานิพนธ์แผน 2	36-48/108-144	3	1	4-6

หมายเหตุ

ภาระงานสำหรับนักศึกษากับภาระงานสำหรับอาจารย์เป็นคนละส่วน จึงควรพิจารณาภาระงานของอาจารย์ แยกออกจากการคิดปริมาณงานของนักศึกษา โดยอาศัยฐานการคิด เป็นจำนวนชั่วโมงที่อาจารย์จะต้องพบและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา (contact hour) เป็นหลัก

การค้นคว้าอิสระหรือวิทยานิพนธ์ที่มีคณะกรรมการ ให้คิดภาระงานของอาจารย์แต่ละคน โดยการหารเฉลี่ยภาระงานรวมสำหรับแต่ละภาคการศึกษา

1. กระบวนวิชานิตยสาร ฝึกงาน ให้คณะเป็นผู้กำหนดภาระงาน และให้อ.ก.ม. ให้ความเห็นชอบ

2. กระบวนวิชาฝึกปฏิบัติ (practicum) ให้มีการกำหนดชั่วโมงการฝึก 45-90 ชั่วโมง/หน่วยกิต และมีการคิดภาระงานตามจำนวนชั่วโมงที่คุมการฝึกปฏิบัติจริง

3. การคิดภาระงานสอนในระดับบัณฑิตศึกษาให้คิดเป็น 1.5 เท่าของระดับปริญญาตรี

4. การคิดภาระงานสอนให้คิดทุกวิชาที่สอนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งหลักสูตรปกติ หลักสูตรพิเศษ หรือหลักสูตรของบัณฑิตศึกษา สถานวิศวกรรมศึกษา สถานที่ผ่านความเห็นชอบของภาควิชาแล้ว

ภาระงานและงานแสดงความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้มีตำแหน่งทางวิชาการ

กรรมการข้าราชการในมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ มีภาระงานและงานแสดงความก้าวหน้าทางวิชาการ ดังนี้

1. ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

1.1 ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนตามที่ กรรมการข้าราชการในมหาวิทยาลัยและอนุกรรมการสามัญประจำมหาวิทยาลัยกำหนด

1.2 มีบทความจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่มี กระบวนการตรวจสอบผลงานทางวิชาการโดยคณะกรรมการ (peer review) ก่อนตีพิมพ์และวารสารที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น ๆ หรือได้นำเสนอในการประชุมวิชาการในประเทศ พร้อมทั้งเสนอผลงานฉบับสมบูรณ์ หรือผลงานในลักษณะอื่นที่เทียบเท่าปีละ 1 เรื่อง หรือบทความในลักษณะอื่น เช่น บทปริทรรศน์ เฉลี่ยปีละ 2 เรื่อง

2. ตำแหน่งรองศาสตราจารย์

2.1 ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนตามที่ กรรมการข้าราชการในมหาวิทยาลัยและอนุกรรมการสามัญประจำมหาวิทยาลัยกำหนด

2.2 มีบทความจากผลงานวิจัยหรือผลงานในลักษณะอื่นที่เทียบเท่า ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ ที่มีกระบวนการตรวจสอบผลงานทางวิชาการโดยคณะกรรมการ (peer review) ก่อนตีพิมพ์ และเป็นวารสารที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น ๆ หรือผลงานในลักษณะอื่นที่เทียบเท่าปีละเฉลี่ยปีละ 2 เรื่อง

3. ตำแหน่งศาสตราจารย์

3.1 ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนตามที่ กรรมการข้าราชการในมหาวิทยาลัยและอนุกรรมการสามัญประจำมหาวิทยาลัยกำหนด

3.2 ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานภาระงานขั้นต่ำในฐานะอาจารย์ผู้สอนตามที่ กรรมการข้าราชการในมหาวิทยาลัยและอนุกรรมการสามัญประจำมหาวิทยาลัยกำหนด

3.3 มีบทความจากผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่มี กระบวนการตรวจสอบผลงานทางวิชาการโดยคณะกรรมการ(peer review) ก่อนตีพิมพ์ และเป็นวารสารที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขานั้น ๆ ในระดับนานาชาติ หรือผลงานในลักษณะอื่นที่เทียบเท่าปีละเฉลี่ยปีละ 1 เรื่อง ทั้งนี้ อนุกรรมการสามัญประจำมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในการประชุมครั้งที่ 18/2542 วันที่ 15 กันยายน 2542 ได้เห็นชอบรายชื่อวารสารวิชาการเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว (รายละเอียดมีที่กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี)

ในด้านปฏิบัติการศึกษาของอาจารย์ และตำแหน่งทางวิชาการ ได้มีการกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพไว้ดังนี้

ดัชนีตัวบ่งชี้คุณภาพ (Quality Indicator)	ลำดับความสำคัญ				
	A	B	C	D	E
อาจารย์ ค่าเฉลี่ยวุฒิของอาจารย์ เอก : ป.บัณฑิตชั้นสูง : โท : ป.บัณฑิต : ตรี น้ำหนัก 4 : 3.5 : 3 : 2.5 : 2	มากกว่า หรือ เท่ากับ 3.50	มากกว่า หรือ เท่ากับ 3.25	มากกว่า หรือ เท่ากับ 3.00	มากกว่า หรือ เท่ากับ 2.75	น้อยกว่า 2.75
ค่าเฉลี่ยตำแหน่งทางวิชาการ ศ. : รศ. : ผศ. : อ. น้ำหนัก 4 : 3 : 2 : 1	มากกว่า หรือ เท่ากับ 3.50	มากกว่า หรือ เท่ากับ 2.50	มากกว่า หรือ เท่ากับ 2.00	มากกว่า หรือ เท่ากับ 1.51	น้อยกว่า 1.50

ที่มา: กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542

การเรียนการสอน

แนวทางปฏิบัติในการประกันคุณภาพ

1. ผู้สอนมีการจัดทำประมวลการสอนและแผนการสอนประจำ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ และวิธีการประเมินผล
2. ผู้สอนมีการจัดทำคู่มือการสอน/คู่มือการเรียนรู้/เอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนของทุกหัวข้อและมีความทันสมัย
3. ผู้สอนเน้นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
4. ผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนอย่างมีส่วนร่วม การเรียนโดยใช้ปัญหา การบรรยาย การสัมมนา การสาธิต การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นต้น
5. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการคิด มีการใช้สมองอย่างทั่วด้าน เกิดความคิดสร้างสรรค์เชิงบวก สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ แก้ไขปัญหา และใช้เหตุผล
6. ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีการศึกษาประกอบการสอน เช่น สื่อผสมทางการศึกษา (multimedia) CAI การสอนทางอินเทอร์เน็ต การสอนทางไกล เป็นต้น

7. ผู้สอนสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนสนใจ และติดตามการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดทัศนคติที่ดี

8. ผู้สอนมีการสอนแบบทีม หรือมีการเชิญวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิมาจากภายนอก ตามความจำเป็น

9. ผู้สอนชี้แนะแหล่งวิทยาการต่าง ๆ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล และศึกษาได้ด้วยตนเอง

10. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ

11. ผู้สอนมีการมอบหมายงานหรือแบบทดสอบ เพื่อวัดผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในทุกกระบวนการวิชาตามหลักการวัดและประเมินผล

12. ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนและร่วมประเมินข้อสอบ

13. ผู้สอนมีการดราบนัดหมายให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษา

14. ผู้สอนมีการทบทวน ปรับปรุงเนื้อหาสาระของการสอนทุกปี

15. ผู้สอนมีการประเมินการสอนของตนเองทุกภาคการศึกษา เพื่อนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน อาจทำการประเมินโดยนักศึกษา เพื่อนร่วมงาน หรือคณะกรรมการ

นักศึกษาและบัณฑิต

นักศึกษา ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการพิจารณาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา

บัณฑิต ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

แนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพ

1. มหาวิทยาลัยมีการกำหนดพันธกิจของนักศึกษาดังนี้

1.1 การเรียนตามหลักสูตร

1.2 การร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.3 การร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัยและคณะ

1.4 การมีประสบการณ์ทางวิชาการร่วมกับอาจารย์

1.5 การพบอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ

2. มหาวิทยาลัยมีการกำหนดคุณสมบัติบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

2.1 มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ

2.2 มีทักษะในการเรียนรู้ การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็น

ระบบ

2.3 มีทักษะทางภาษา สามารถในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา

2.4 มีทักษะในการสืบค้นข้อมูล และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

2.5 ใฝ่รู้ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.6 รู้จักตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตนเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

2.7 การมีภาวะผู้นำ

2.8 มีคุณธรรม จริยธรรม

2.9 มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3. มหาวิทยาลัย และคณะมีการกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขการเข้าเป็นนักศึกษา ดังนี้
ระดับปริญญาตรี

3.1 ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

3.2 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3 มีสุขภาพที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในสาขาวิชานั้น ๆ

3.4 คุณสมบัติอื่น ๆ ตามสาขาวิชากำหนด

ระดับบัณฑิตศึกษา เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดโดยแต่ละสาขาวิชา

4. มหาวิทยาลัย คณะ มีระบบการคัดเลือกนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และโปร่งใส ระดับปริญญาตรี ดำเนินการ 3 แบบ

4.1 โดยการสอบคัดเลือก/คัดเลือก โดยการสอบตรง

4.2 โดยการสอบคัดเลือกผ่านทบวงมหาวิทยาลัย

4.3 โดยการร่วมมือกับหน่วยงานพิเศษ

ระดับบัณฑิตศึกษา โดยการสอบคัดเลือก/คัดเลือก โดยการสอบตรง

5. มหาวิทยาลัย คณะ มีการดำเนินการเพื่อคัดเลือกและให้ทุนการศึกษา และ/หรือวิจัย แก่นักเรียนที่ดี ความประพฤติดี มีความสามารถพิเศษเข้าสู่คณะที่สนใจ

6. มหาวิทยาลัย คณะ มีการจัดปฐมนิเทศให้นักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ มหาวิทยาลัย คณะ หลักสูตร แผนกำหนดการศึกษา การลงทะเบียน กิจกรรมนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาและพันธกิจของนักศึกษา รวมทั้งมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับอุดมศึกษา

7. คณะจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนักศึกษา ตั้งแต่เริ่มต้นเข้าเป็นนักศึกษา โดยมหาวิทยาลัย คณะ มีการประชุมอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาและแนวทางในการให้คำปรึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

8. คณะมีมาตรการในการติดตามและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา และมีการดำเนินการให้นักศึกษาเรียนสำเร็จหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนดของหลักสูตร และมีคุณสมบัติตามที่กำหนด

9. มหาวิทยาลัย คณะ อาจารย์ที่ปรึกษา มีระบบการตรวจสอบการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา

10. คณะมีการจัดปฐมนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษา สำหรับการปฏิบัติงานและการศึกษาต่อ และเพื่อสร้างความรู้ที่ติดต่อกับสถาบัน

11. คณะมีการติดตามการทำงานและความก้าวหน้าของบัณฑิต

การวัดการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษา

การวัดผลการศึกษา หมายถึง การระบุระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการอย่างมีหลักเกณฑ์

สัมฤทธิ์ผลการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถของนักศึกษาที่เป็นผลจากการเรียน การฝึกอบรม

แนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพ

1. คณะ ภาควิชา มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชัดเจน และกำหนดไว้ล่วงหน้า

2. อาจารย์ผู้รับผิดชอบกระบวนการเรียนการสอน มีการกำหนดระบบการประเมินผลอย่างชัดเจน (อิงเกณฑ์/อิงกลุ่ม) และให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของภาควิชาหรือสาขาวิชา

3. กระบวนการเรียนการสอนเดียวกันแต่มีหลายตอน หรือวิชาเดียวกันที่เปิดสอนหลายภาคการศึกษา ให้ใช้ระบบการวัดประเมินผลเดียวกัน

4. อาจารย์พิจารณาใช้วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลายวิธี เช่น แบบฝึกหัด การทำโครงการ การทดสอบ ความสม่ำเสมอในการเข้าชั้น เป็นต้น

5. อาจารย์ต้องมีความรู้ ความเข้าใจทฤษฎีและหลักการวัดและประเมินผล และนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างเหมาะสม และมีการวัดความสามารถของนักศึกษาทุกด้าน

6. ภาควิชา สาขาวิชา มีการตรวจทานและประเมินข้อสอบ ก่อนนำไปทดสอบนักศึกษา หรือทบทวนข้อสอบที่ใช้แล้ว

7. ภาควิชา สาขาวิชา คณะ ดำเนินการประชุมเพื่อรับรองผลการประเมินแต่ละ ภาควิชา

8. ภาควิชา สาขาวิชา มีระบบพัฒนาข้อสอบที่มีคุณภาพของแต่ละภาควิชา

9. คณะ สาขาวิชา ภาควิชา มีการประเมินวิธีการวัดและประเมินผลของอาจารย์

10. มหาวิทยาลัยจัดให้มีหน่วยงาน หรือบุคลากรให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

11. มหาวิทยาลัย คณะ มีการจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผล

สื่อการสอน อุปกรณ์การศึกษาและวิจัย

สื่อการสอน อุปกรณ์การศึกษาและวิจัย หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อสนับสนุนหรือ ดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย

แนวปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพ

1. มหาวิทยาลัย คณะ สถาบันวิจัย สนับสนุนการผลิต การจัดซื้อและพัฒนาสื่อการสอน และอุปกรณ์การศึกษาและวิจัย ให้มีความทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ โดยใช้งบประมาณอย่าง ประหยัด

2. มหาวิทยาลัย คณะ สถาบันวิจัย มีหน่วยงานและบุคลากรที่มีความรู้และทักษะใน การผลิตสื่อ และพัฒนาสื่อการสอนร่วมกับอาจารย์ ตลอดจนให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. มหาวิทยาลัย คณะ สถาบันวิจัย มีระบบข้อมูลเกี่ยวกับสื่อการสอนและอุปกรณ์ การศึกษาและวิจัย

4. มหาวิทยาลัย คณะ สถาบันวิจัย มีระบบการเก็บ การสืบค้น และการบำรุงรักษาสื่อ การสอน และอุปกรณ์การศึกษาและวิจัยที่เหมาะสม

5. คณะ สาขาวิชา จัดหาสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอและทันสมัย สอดคล้องกับสาขาวิชาและระดับการศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยทั้งใน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และสถานที่ที่นักศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

6. คณะ สถาบันวิจัย มีการจัดการและให้บริการสื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษาและ วิจัย เพื่อให้มีการใช้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

7. คณะ สถาบันวิจัย มีการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ การศึกษาและวิจัยอย่างต่อเนื่อง

8. ภาควิชา สาขาวิชา มีการกำหนดเกณฑ์สำหรับการสอนและอุปกรณ์การศึกษาและวิจัย สำหรับแต่ละสาขาวิชา

9. มหาวิทยาลัย คณะ จัดฝึกอบรม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาหลักสูตรกับการประกันคุณภาพการศึกษาจะเห็นว่าการประเมินหลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา โภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำเป็นต้องอาศัยแนวทางการประเมิน โดยอิงจากแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่อย่างเป็นระบบ

หลักสูตรกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และเพื่อเป็นการพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่งของการประกันคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการ โครงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันของผู้เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ทั้งสถาบันอุดมศึกษา ผู้ควบคุมมาตรฐาน และผู้ใช้บัณฑิต ทั้งนี้เพื่อให้มีหลักประกันที่ชัดเจนในคุณภาพของบัณฑิตระดับอุดมศึกษา อีกทั้งเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้แต่ละสถาบันมีการพัฒนาคุณภาพที่สูงขึ้น

ในปีพุทธศักราช 2552 สกอ.มีการประชุม เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF : HED)) เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2552 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ มีผู้เข้าร่วมประชุมรวม 80 คน เพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อการนำกรอบมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกต่อการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับนานาชาติ สามารถเชื่อมโยงและเพิ่มความสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย (Mobility) ของนักศึกษา ตลอดจนการเทียบโอนผลการเรียนรู้ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ลงนามในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 รวมถึงคณะกรรมการการอุดมศึกษา ลงนามในประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

หลักการสำคัญของ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework : TQF)

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มีหลักการสำคัญเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพ คือ (อุนิย์ คำประกอบ, 2552)

1. เป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดใน พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานการอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม
2. เน้นที่ Learning Outcomes ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพเพื่อประกันคุณภาพบัณฑิต
3. มุ่งประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเข้าไว้ด้วยกันและเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเดียวกัน
4. เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม และสถาบันอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่คาดว่าจะพึงมี
5. มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันใดๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตรตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยมั่นใจถึงคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ เป็นที่พึงพอใจของนายจ้าง
6. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) กล่าวถึงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และเพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา รวมทั้งเพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่างๆ จากการศึกษากรอบมาตรฐานดังกล่าวพบว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย

(1) ระดับวุฒิ ได้แก่

ระดับที่ 1 อนุปริญญา (3 ปี)

ระดับที่ 2 ปริญญาตรี

ระดับที่ 3 ประกาศนียบัตรบัณฑิต

ระดับที่ 4 ปริญญาโท

ระดับที่ 5 ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง

ระดับที่ 6 ปริญญาเอก

(2) คุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ด้านที่ 2 ด้านความรู้

ด้านที่ 3 ด้านทักษะทางปัญญา

ด้านที่ 4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ด้านที่ 5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศ

จากคุณภาพของบัณฑิตดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนผังมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Domains of Learning) ได้ดังนี้

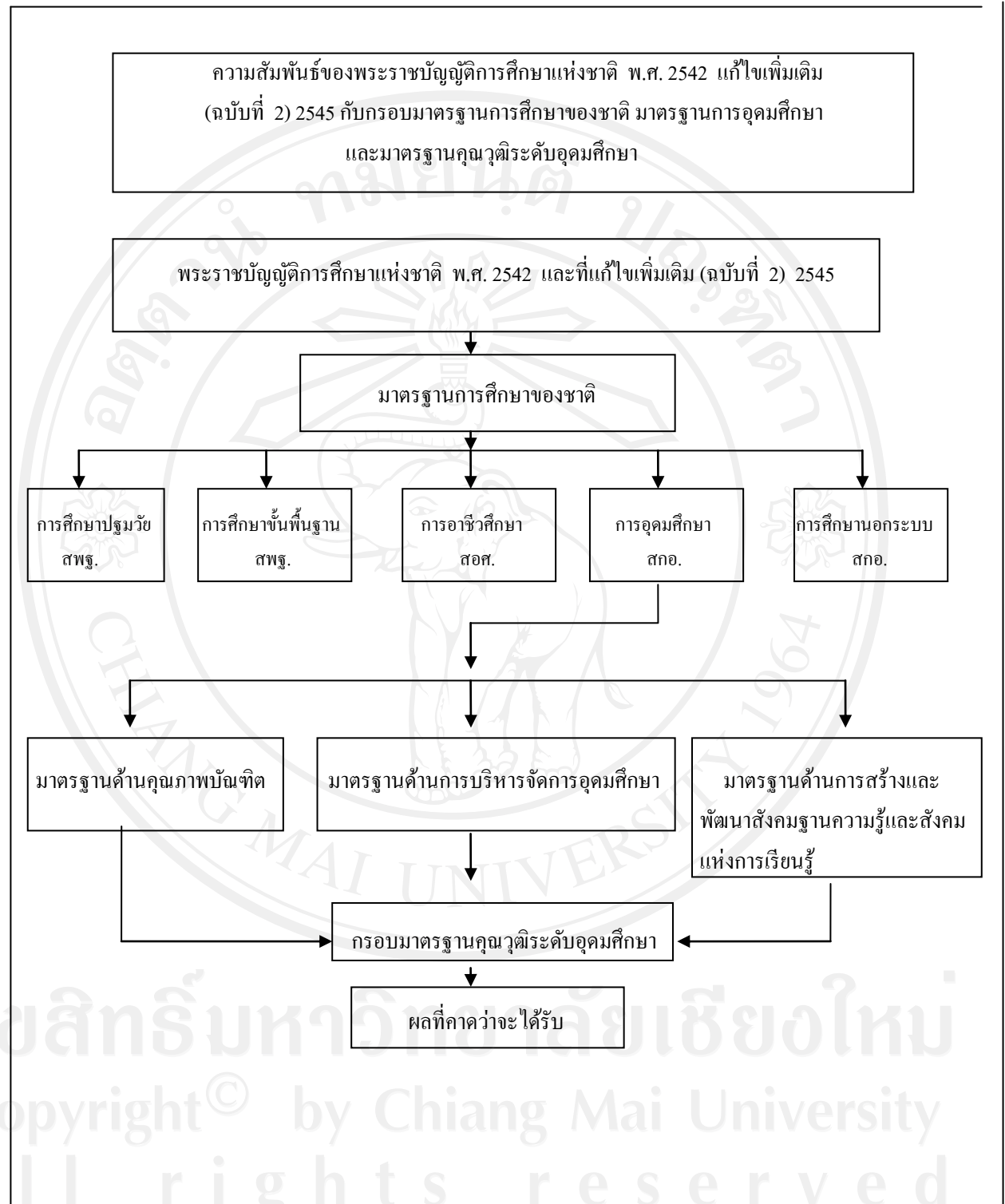

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรคือในข้อที่ 6 ที่กล่าวว่าให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหรือปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรโดยจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) และรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด และดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลเพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านดังที่กล่าวมาในข้อ 2

ในข้อ 7 กล่าวว่าให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหรือปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตร โดยมีตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และเกณฑ์การประเมินตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยมาตรฐานคุณวุฒิตามระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ และในข้อ 8 กล่าวว่าให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี นอกจากนี้ในข้อที่ 10 กล่าวว่าให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตรที่จะรับนักศึกษาใหม่เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นไปตามประกาศนี้ สำหรับหลักสูตรที่ปิดสอนอยู่แล้วต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับประกาศนี้ภายในปีการศึกษา 2555

จากที่กล่าวมาสามารถแสดงความสัมพันธ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 กรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการอุดมศึกษา และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ดังนี้

จะเห็นว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานดังกล่าว

การประเมินหลักสูตร

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

หลักสูตร คือการวางแผนหรือการจัดระบบเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนแสดงการเรียนรู้และมีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ (เทือน ทองแก้ว, 2546, หน้า 52-53) หลักสูตรที่ดีต้องมีการประเมินเพื่อการพัฒนา ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามความเหมาะสมและยุคสมัย ในการประเมินหลักสูตรนั้นได้นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้

กิตติพร ปัญญาภิบาล (2527, หน้า 4 - 5) กล่าวว่า การประเมินคือการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยคุณค่าของหลักสูตรจะถูกประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ สังเกตการณ์ในขณะที่หลักสูตรกำลังใช้อยู่ ตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร การตัดสินเกี่ยวกับหลักสูตรถ้าการประเมินตีความหมายเหมือนกับการวัดผล การตัดสินหลักสูตรขึ้นกับคะแนนของนักเรียนที่สอบด้วยข้อสอบมาตรฐานแต่ถ้ามองการประเมินว่าเป็นการเปรียบเทียบดัชนีที่เป็นพฤติกรรมในภาคปฏิบัติกับวัตถุประสงค์ จุดประสงค์ในหลักสูตรจะเขียนในรูปแบบและวัดพฤติกรรมของนักเรียน อาจใช้แบบทดสอบมาตรฐานหรือเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามความหมายของการประเมินที่เน้นการตัดสินใจเป็นหลัก ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลรายละเอียดทั้งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์เสนอต่อผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจ และผู้มีหน้าที่ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ระบุไว้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 106) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นำผลมาใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาและพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร

อำนาจ จันทรแป้น (2530, หน้า 2) ให้ความหมายการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการประเมินค่าซึ่งเกี่ยวข้องกับการยอมรับคุณค่าเฉพาะบางอย่างของหลักสูตรและใช้เครื่องมือสังเกตแบบพื้นฐานการตัดสินคุณค่า

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 หน้า 192) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ที่นำมาพิจารณาร่วมกันแล้วสามารถสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างไร มีคุณภาพดี

วนิดา เพ็ญกิ่งกาญจน์ (2542, หน้า 34) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรว่าเหมาะสมเพียงใดโดยอาศัยข้อมูลจากหลาย ๆ ด้านมาประกอบการพิจารณาเพื่อช่วยในการตัดสินถึงคุณภาพของหลักสูตร

ครอนบาค (Cronbach, 1963 อ้างใน ทิสนา แคมมณี, 2544, หน้า 278) ได้ให้นิยาม การประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อการ ตัดสินใจในเรื่องของโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรข้างต้นสามารถสรุปความหมายได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาคุณภาพของหลักสูตร จุดเด่นและจุดด้อยของ หลักสูตร แล้วนำไปพัฒนา ปรับปรุง หรือแก้ไขตามความเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลหรือ สารสนเทศที่ผ่านการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์และการรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีจุดประสงค์ เพื่อพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยภาพรวมจากการนำเอาผลการวัดในแง่มุมต่างๆ มาใช้ในการวัดร่วมกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 217) เช่น ตัวเอกสาร หลักสูตร วัสดุหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตัวผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร และความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและสังคม เป็นต้น แนว การประเมินหลักสูตรสามารถทำได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2542, หน้า 106) ดังนี้

1. ระยะก่อนโครงการ เป็นการประเมินในช่วงของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร หรือ การประเมินหลักสูตรก่อนการนำไปใช้ (Project Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ขององค์ประกอบหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ประสพการณ์ และการ วิเคราะห์ความน่าจะเป็นว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นจริงเพียงใด โดยอาศัยความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน

2. ระยะระหว่างโครงการ เป็นการประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) เป็นการประเมินในช่วงนำหลักสูตรไปใช้ พิจารณาวิเคราะห์ตัวหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน เช่น การประเมินกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ การจัด กระบวนการเรียนการสอน

3. ระยะหลังโครงการ เป็นการติดตามประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เป็นการประเมิน หลักสูตรภายหลังการใช้หลักสูตร (Summative Evaluation) นั่นคือ เมื่อนำหลักสูตรไปใช้จนครบ กระบวนการแล้ว เช่น การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตร กระบวนการบริหารหลักสูตร ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน เป็นต้น

การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือการประเมินระหว่างการพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำผลจากการวัดมาประเมินว่าแต่ละขั้นตอนของหลักสูตร มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตร ในการที่จะปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรได้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

2. การประเมินเพื่อสรุปผลว่าคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตร มีความต้องการของสังคมเพียงใด เหมาะสมหรือไม่ หลักสูตรได้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ควรจะใช้ได้ต่อไป หรือควรยกเลิกทั้งหมด หรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วนและปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด

นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรยังมีจุดประสงค์ 6 ประการด้วยกัน (พิสนุ พงศ์ศรี, 2549, หน้า 135) คือ

1. ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แผนงานกิจกรรมให้เหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อลดโอกาสเสี่ยง อุปสรรคที่ทำให้หลักสูตรล้มเหลว

3. การประเมินตัวหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จะทำให้ทราบความเหมาะสมของตัวหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้น

4. การประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้ผู้รับผิดชอบทราบจุดเด่น จุดด้อยของการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร กิจกรรมการเรียน การพัฒนาสื่อ การใช้สื่อการเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้เกิดความครบถ้วนตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

5. การประเมินความสำเร็จของหลักสูตร เพราะทราบว่าการใช้หลักสูตรตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษานำความรู้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ควรปรับปรุงหรือพัฒนาส่วนใด เพื่อเป็นการลดการสูญเปล่าทางหนึ่ง

6. การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและใช้หลักสูตรทราบจุดอ่อนของหลักสูตร เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

ถ้าพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว การประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน 3 ประการสำคัญ (ทิสนา แคมมณี, 2544, หน้า 134) คือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถสนองตอบตามวัตถุประสงค์นั้นหรือไม่

2. เพื่อตัดสินใจว่าการวางเค้าโครงและรูประบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อดูว่าผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ในการประเมินหลักสูตรต่างๆ ไปแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ (วรารณ เสนาวงศ์, 2542, หน้า 123-124) ดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

2. เพื่ออธิบายและดูว่า ลักษณะและส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรในแง่หลักการ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่า สอดคล้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่

3. เพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

4. เพื่อตัดสินใจว่า การบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากผ่านกระบวนการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

6. ประเมินโครงการความสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรวมถึงการสอนด้วย ผลการสอบของนักเรียนเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การสอนของครู ความบกพร่องทางร่างกายของผู้เรียน ภูมิที่บ้าน ความยากง่ายของข้อสอบ ความยากง่ายของแบบเรียน เป็นต้น

7. ประเมินโครงการของผู้ที่เรียนจบออกไปว่าหางานทำได้หรือไม่ ทำแล้วเกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมมากน้อยเพียงใด สังคมยอมรับในผลผลิตที่ออกไปจากสถาบันนั้นหรือไม่

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการประเมินที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในครั้งนี้เพื่อพิจารณาว่าการวางเค้าโครงและรูประบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ และเพื่ออธิบายและดูว่าลักษณะและส่วนประกอบ

ต่างๆ ของหลักสูตรในแง่หลักการ เช่น เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลสนองความต้องการหรือไม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประเมินหลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน คือ การได้สารสนเทศจากการประเมินในด้านสิ่งที่ประเมินก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร และนำไปให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รูปแบบในการประเมินหลักสูตร

จากการศึกษาการประเมินรูปแบบการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินหลักสูตรที่นิยมใช้ในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

(1) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของครอนบัก

ครอนบัก (Cronbach L.) ได้เสนอแนวคิดและให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินผลไว้ว่า การประเมินผล เป็น การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางหรือข้อเสนอแนะให้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติ ตลอดจนการทดลองทางการศึกษาอื่น ๆ

การประเมินแนวความคิดของครอนบัก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหลักสูตรได้ดังนี้ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, หน้า132)

ขั้นที่ 1 ค้นหาจุดหมายที่แท้จริงของหลักสูตรให้ได้ แล้วเลือกจุดหมายที่ต้องการประเมินมาจำนวนหนึ่ง

ขั้นที่ 2 บรรยายลักษณะของหลักสูตร และการดำเนินงานของหลักสูตรนั้นอย่างละเอียดและกว้างขวางทุกแง่มุม

ขั้นที่ 3 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถ (Proficiency Measurement) ในการเรียนหลาย ๆ ชุด ให้ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ของหลักสูตร แล้วปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบนี้ให้มีคุณภาพที่ดีในการทดสอบและประเมินผล

ขั้นที่ 4 สร้างแบบทดสอบวัดทัศนคติในการเรียนหลาย ๆ ชุด และวัดทัศนคติให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน

ขั้นที่ 5 ทำการสุ่มสอบนักเรียนในโครงการด้วยข้อสอบที่ปรับปรุงแล้วหลาย ๆ ชุด ให้นักเรียนทุกคนได้รับการทดสอบ และสอบถามทัศนคติด้วยแบบทดสอบหลาย ๆ ชุด

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการดำเนินงานของหลักสูตรทุก ๆ ด้านว่าปัญหาคืออะไร

ขั้นที่ 7 ทำการศึกษาติดตามผลการเรียน เมื่อหลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว โดยการเปรียบเทียบผลของหลักสูตรกับผลของหลักสูตรอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

ขั้นที่ 8 นำผลที่ได้จากการทดสอบ สอบถาม และติดตามผล มาประมวลกันเพื่อพิจารณาว่าจุดบกพร่องของหลักสูตรคืออะไร อาจนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อเพื่อค้นหาว่า จุดบกพร่องในการเรียนคืออะไร จุดอ่อนก็ปรับปรุงแก้ไขต่อไป (ถ้าหลักสูตรกำลังดำเนินอยู่) ส่วนใดประสบความสำเร็จก็เก็บไว้ใช้ต่อไปได้

ขั้นที่ 9 ต้องคำนึงอยู่เสมอว่า การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และใช้เพื่อปรับปรุงรายวิชาให้ดียิ่งขึ้น

(2) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริเวน

สคริเวนเป็นผู้คิดค้นการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation) เขาไม่เห็นด้วยกับการประเมินที่ผูกพันกับเป้าหมาย (Goal Based Evaluation) เพราะจะก่อให้เกิดความลำเอียงในการประเมินว่าจะต้องตรวจสอบให้ตรงกับจุดประสงค์ให้ได้เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ประเมินในสิ่งที่เกิดขึ้นจริงไม่ได้ครบถ้วนแน่นอน เขาจึงเสนอว่าการประเมินนั้นผู้วิจัยควรทำการประเมินผลที่เกิดขึ้นจริง สังเกตพฤติกรรมและสภาพการณ์รวมทั้งผลต่าง ๆ ที่ได้รับ ผู้วิจัยมีอิสระในการเก็บข้อมูลทุกชนิดที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สังเกตได้ และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมักเป็นในลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจได้ข้อค้นพบต่าง ๆ มากมาย นอกเหนือจากข้อค้นพบเพียงว่าหลักสูตรได้บรรลุจุดประสงค์หรือไม่อย่างไร

จุดเด่นของการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมายของสคริเวน คือ การประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประเมินหลักสูตรทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวังไว้ และยังเน้นการประเมิน 4 ลักษณะ คือ (สัคดีศรี ปาณะกุล, 133)

หนึ่ง การประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการหรือดำเนินหลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

สอง การประเมินรวมยอด (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลสรุปของโครงการหรือหลักสูตร จะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้หลักสูตรแล้ว เพื่อเป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ตลอดจนการหาคุณค่าหรือจุดบกพร่องของหลักสูตรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

สาม การประเมินภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวของมันเอง เช่น ประเมินเนื้อหา จุดมุ่งหมาย กระบวนการให้คะแนน เจตคติของครู เป็นการประเมินกระบวนการ การดำเนินงาน

การประเมินผลที่เกิดขึ้น (Pay – off Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากสิ่งต่าง ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร เช่น การประเมินผลการสอบของนักเรียน การตัดสินใจความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังสอบ หรือผลที่ได้จากกลุ่มผลการทดลอง

แนวคิดของสกริเวนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

ก. การประเมินย่อย แบ่งได้ดังนี้

หนึ่ง ค้นหาจุดหมายที่แท้จริงของหลักสูตรคืออะไร

สอง ลำดับความสำคัญของจุดหมาย แล้วเลือกจุดหมายที่สำคัญ ๆ มาประเมินผล

สาม ทำการประเมินจุดหมายที่จะทำการประเมินนั้นว่า ควรแก่การประเมินหรือไม่แล้วกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลจุดหมายแต่ละข้อ

สี่ สร้างข้อทดสอบตามเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรให้ครบถ้วนและละเอียดทุกแง่มุม

ห้า ตรวจสอบจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเสมอ ๆ เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน

หก ทำการประเมินผลเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ด้วยการปรับปรุงแบบทดสอบให้มีความเชื่อมั่นที่สูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตรวจสอบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างจุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และเนื้อหาของข้อสอบว่าสัมพันธ์กันดีหรือไม่

เจ็ด สุ่มแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ อย่างน้อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง แล้วทดสอบนักเรียน เมื่อเรียนเนื้อหาบางส่วนได้เสร็จสิ้นไปแล้ว

แปด นำผลการทดสอบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกันส่วนใดที่ได้ผลดีก็เก็บไว้ใช้ต่อไป ส่วนใดบกพร่องก็แก้ไขปรับปรุงครั้งต่อไป แต่ที่สำคัญก็คือจะต้องพยายามถึงสาเหตุของความบกพร่องนั้นให้ได้ จะได้แก้ไขได้ตรงจุด

ข. การประเมินผลรวบยอด

การประเมินผลสรุปของหลักสูตร ควรต้องอาศัยความคิดของนักประเมินผลภายนอกที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรมาร่วมพิจารณาว่า หลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือไม่ การประเมินในขั้นนี้มักเกี่ยวกับการพิจารณาว่า จุดประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

(3) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Robert E. Stake) หรือเรียกว่า Stake's Countenance Model (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 250-252)

การประเมินโดยวิธีนี้ผู้วิจัยต้องเก็บข้อมูลที่แท้จริงให้ได้ เพราะแหล่งข้อมูลมีอยู่มากมายและวิธีการเก็บข้อมูลก็มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ดังนั้นการประเมินต้องมีจุดประสงค์ของการประเมินที่ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร จะใช้ข้อมูลมาทำอะไร สเตคเน้นการเก็บข้อมูลมาใช้อธิบาย (Description) และการตัดสินใจ (Judgment) นี้ ได้แก่ข้อมูล 3 ประการ ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องปัจจัยเบื้องต้นหรือสิ่งที่มาก่อน (Antecedents) กระบวนการ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes) และการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยต้องบันทึกทั้ง 3 ประเภทนี้ออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ ผลที่คาดหวัง (Intents) ผลที่เกิดขึ้น (Observations) มาตรฐานที่ใช้ (Standards) และที่มาของการตัดสินใจ (Judgments) กระบวนการประเมินจะต้องพิจารณาข้อมูล เพื่อการอธิบายก่อน คือพิจารณาความสอดคล้องระหว่างความต้องการกับความเป็นจริง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการหรือกิจกรรมและผลลัพธ์ เมื่อได้ผลออกมาจากอะไรแล้วจึงมาเปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจริง แล้วจึงพิจารณาตัดสินใจ

กระบวนการประเมิน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ในการบรรยาย พิจารณารความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และความสอดคล้องระหว่างผลที่คาดหวังและผลที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ในการตัดสินใจ ตัดสินโดยอาศัยข้อมูลหรือผลที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละองค์ประกอบ ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานขององค์ประกอบนั้น อาจเป็นเกณฑ์สัมบูรณ์หรือสัมพัทธ์

(4) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ซีเอสอี. (The CSE Model)

มาร์วิน ซี. แอลกิน (Mavin C. Alkin) ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร แบ่งออกเป็น 5 ระยะด้วยกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 252) และแต่ละระยะของการประเมินจะประสานสัมพันธ์กันและจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมเกี่ยวกับการตัดสินใจต่อการประเมินหลักสูตร ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจความจำเป็นต่อสิ่งที่ประเมิน ได้แก่ การพยายามศึกษาความแตกต่างสิ่งที่มุ่งหวังหรือโครงการ เปรียบกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่จริง ถ้ามีความแตกต่างกันมากย่อมแสดงว่าความต้องการจำเป็นมีอยู่สูงมาก และถ้าปฏิบัติอยู่ใกล้เคียงกับโครงการเกณฑ์ที่กำหนดไว้แสดงว่าความต้องการจำเป็นมีน้อย ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้การประเมินตัดสินใจที่จะเลือกสิ่งที่ประเมินได้ถูกต้อง

ระยะที่ 2 การวางแผนการประเมิน คือการศึกษา ทบทวนสิ่งที่กำลังทำอยู่เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาเพื่อประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนรูปแบบและลักษณะของการประเมินที่ชัดเจน

ระยะที่ 3 การเปลี่ยนแปลงปรับแก้แผน ที่จะประเมินว่ามีสิ่งใดที่ขาดความสมบูรณ์ ไม่มีความชัดเจน ซึ่งจะต้องทำการวิเคราะห์แผนและศึกษาข้อมูลให้ละเอียด เพื่อให้โปรแกรมการประเมินมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 4 การประเมินความก้าวหน้าของแผนต่างๆ มีความสำเร็จแต่ละขั้นไปมากน้อยเพียงใด ตรงตามจุดประสงค์ของโครงการเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การเก็บข้อมูลระยะนี้ต้องรอบคอบ มีความละเอียดของความถูกต้องของการวิเคราะห์

ระยะที่ 5 การประเมินผลผลิต คือการยอมรับมาตรฐานของผลผลิตและสิ่งที่ประเมินได้ตอบจุดประสงค์การประเมินระยะที่ 1 หรือไม่ ข้อค้นพบเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมการตัดสินใจหรือเสนอแนะว่า โปรแกรมของหลักสูตรมีจุดอ่อน จุดเด่นอย่างไร ควรแก้ไขสิ่งใด และเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดหรือปรับขยายสิ่งใด

(5) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Provus' Discrepancy Evaluation Model)

การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบนี้ จะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน (นิสาร์ตัน ศิลปเดช, 2536) คือ

ขั้นที่ 1 ตั้งเกณฑ์มาตรฐาน (Standard) โดยผู้วิจัยหลักสูตรจะกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดว่าต้องการในระดับใด

ขั้นที่ 2 รวบรวมผลการปฏิบัติ (Performance) ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการวัดให้มากพอที่ต้องการวัดให้มาพอที่จะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 เปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (Compare) โดยนำข้อมูลจากขั้นที่ 2 ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในขั้นที่ 1

ขั้นที่ 4 จำแนกความแตกต่าง (Discrepancy) ระหว่างผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นที่ 5 การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการตัดสินใจที่จะดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรนั้น ซึ่งอาจจะเป็นการยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้มีคุณภาพดีขึ้นก็ได้

(6) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (The Tyler Model) (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543)

ไทเลอร์ได้เสนอแนวทางการประเมินหลักสูตร โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ด้วยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของการจัดกระบวนการศึกษา 3 ประการ คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ การประเมินหลักสูตรตามแนวความคิดนี้คือการพิจารณาผู้เรียนว่ามีความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดมุ่งหมายที่ช่วยให้หลักสูตรสามารถไปปฏิบัติและประเมินได้คือ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม โดยพิจารณาว่าสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด

เนื่องจากการประเมินหลักสูตรเน้นจุดมุ่งหมายเป็นหลัก การออกแบบหลักสูตรและการสอน จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว บทบาทของการประเมินหลักสูตรอยู่ที่ผลผลิตของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรด้วย

(7) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโกว์ (Doris T. Gow Intrinsic Analysis Model)

รูปแบบนี้โกว์ได้เสนอกระบวนการในการประเมินหลักสูตรที่แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน (นิสาร์ตน์ ศิลปเดช, 2536) คือการวิเคราะห์หลักสูตร และการตัดสินคุณภาพของหลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร เป็นการพิจารณาองค์ประกอบหลักสูตร 4 ด้านด้วยกัน คือ

1. โอกาสการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาใน 2 เรื่อง คือ หนึ่ง เนื้อหาสาระทักษะมโนทัศน์ที่จัดไว้ให้เด็กเรียนรู้ และสอง การจัดให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้มากที่สุดตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. สิ่งเร้า ซึ่งพิจารณา 3 ด้าน คือ หนึ่ง การช่วยให้เด็กได้รู้จักการวางแผนการเรียน เลือกสิ่งต่างๆ และการประเมินตนเอง สอง การให้ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงในลักษณะต่าง ๆ ทั้งจากภายนอกและแรงเสริมภายใน และสาม การจัดให้มีรูปแบบวิธีการและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย

3. โครงสร้างของหลักสูตร พิจารณาจากองค์ประกอบของหลักสูตร 5 ด้าน คือ หนึ่ง ความสอดคล้องระหว่างของหลักสูตรกับลักษณะนิสัยและความต้องการของผู้เรียน สอง ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับบทเรียน สาม ความสอดคล้องข้อสอบกับจุดประสงค์และบทเรียน สี่ ความเหมาะสมของการกำหนดและจัดลำดับจุดประสงค์ และห้า ความเหมาะสมของแนวทางต่าง ๆ ที่ครูจะใช้เพื่อวินิจฉัยและสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียน

4. สภาพการเรียนการสอน พิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ หนึ่ง ความเหมาะสมของกลุ่มมือครู สอง ความเหมาะสมและชัดเจนของเอกสารตำราสำหรับผู้เรียน สาม ความสะดวกของการใช้รูปแบบการสอน และ สี่ความเหมาะสมสอดคล้องระหว่างกลวิธีสอนกับลักษณะของผู้เรียน

การตัดสินคุณภาพของหลักสูตร

การตัดสินคุณภาพของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์หลักสูตรทั้ง 4 ส่วน มาพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักการและทฤษฎีทางการศึกษา และทางจิตวิทยา ว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบนี้ ถือว่ามีความน่าเชื่อถือมากที่สุดวิธีหนึ่ง เพราะพิจารณาตัดสินโดยอ้างอิงหลักการและทฤษฎีทางการศึกษาและจิตวิทยา ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบอื่น ๆ ที่ใช้ความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้วิจัยเป็นหลัก

(8) รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP (CIPP Model)

รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) เสนอโดย สตัฟเฟอเบม (Daniel L. Stufflebeam) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็น การประเมินเพื่อตัดสินใจโดยเฉพาะ และเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักประเมินในปัจจุบัน เป็นอย่างมาก การประเมินรูปแบบชิปเป็นการประเมินเพื่อเก็บรวบรวมหรือข้อสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟอเบม เป็นการประเมินที่มีองค์ประกอบ 4 อย่าง (วนิดา เพ็ญกิ่งกาญจน์, 2542)

การประเมินองค์ประกอบของบริบท (Context) เป็นการประเมินสภาพปัญหาความต้องการและสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการที่จะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยป้อน (Input) เป็นการประเมินสิ่งที้นำมาใช้ในการดำเนินหลักสูตร เช่น ปัจจัย และวิธีการที่ใช้ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด สมควรที่จะรักษาวิธีการเดิมไว้หรือให้มีการเปลี่ยนแปลง

การประเมินองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินกระบวนการเรียนการสอน การใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการประเมินในขั้นนี้จะใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกใช้วิธีดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตร (Implementation) มากที่สุด

การประเมินองค์ประกอบที่เป็นผลผลิต (Product) เป็นการประเมินผลผลิตของหลักสูตรว่าได้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ผลที่ได้จากการประเมินในขั้นนี้จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรว่ามีคุณภาพดีอยู่แล้ว หรือควรปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิกหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ ให้มีร่างหลักสูตรใหม่

(9) การประเมินแบบมีส่วนร่วม

การประเมินแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกแนวคิดหนึ่งของวิธีการประเมินที่ปรับปรุงประยุกต์มา จากวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมมาทางด้านการประเมิน โครงการ บุคคลที่ทำหน้าที่ตัดสินใจหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการ สมาชิกขององค์กรหรือสถาบันที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อโครงการและบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์หรือสนใจการใช้ผลจากโครงการนั้นโดยตรง การประเมินแบบมีส่วนร่วมต่างจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) ตรงที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะค่อนข้างมีลักษณะและรูปแบบที่ชัดเจนเป็นทางการ ตลอดจนมีความเป็นขั้นตอนที่ ชัดช้อย่างยากมากกว่า และท้ายที่สุดการประเมินแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ที่มุ่งเน้นการให้โอกาสต่อผู้ตัดสินใจและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินทุกขั้นตอน และการประเมินแบบนี้จะมีความเหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับการประเมินโครงการเป็นระยะ ๆ

การประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory evaluation : PE) จะเป็นการประเมินที่ปรับปรุงประยุกต์มาจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีความครอบคลุมหรือเป็นหุ้นส่วนกันในการดำเนินการประเมินระหว่างบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมทางด้านการประเมินโดยตรง บุคคลที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานหรือทำการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ สมาชิกในองค์กรที่รับผิดชอบโครงการ และกลุ่มบุคคลที่สนใจหรืออยู่ในระดับต้น ๆ ที่จะเป็นผู้ใช้ผลการประเมิน การประเมินแบบมีส่วนร่วมต่างจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ในแง่ที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมุ่งเน้นความสำคัญของการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติจริงและให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยร่วมกัน ในขณะที่การประเมินแบบมีส่วนร่วมมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการให้โอกาสกับผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและกลุ่มผู้สนใจใช้ประโยชน์เกี่ยวกับโครงการได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

กระบวนการประเมินทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การร่วมกำหนดประเด็นการวางแผนการประเมิน การเก็บข้อมูลเพื่อประเมิน การตัดสินใจประเมิน การจัดทำรายงานการประเมิน ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (รัตนะ บัวสนธ์, 2548, หน้า 122 - 123) ดังนั้นการประเมินแบบมีส่วนร่วมจึงเหมาะสมมากที่สุดสำหรับการดำเนินงานประเมินเป็นระยะ

สำหรับวิธีการและขั้นตอนการประเมินแบบมีส่วนร่วมนั้น สามารถจัดลำดับขั้นตอนดังนี้(รัตนะ บัวสนธ์, 2548, หน้า 125)

ขั้นที่ 1 ประสานงาน ติดต่อ สร้างความสัมพันธ์ ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมกับกลุ่มบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินเป็นกลุ่มแรก ๆ ก่อนกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจกำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานในโครงการ

ขั้นที่ 2 ร่วมกับบุคคลดังกล่าวทำการวิเคราะห์กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาประเมิน

ขั้นที่ 3 ร่วมกำหนดแหล่งข้อมูลสำหรับการเก็บรวบรวม ออกแบบและเลือกเครื่องมือให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ขั้นที่ 4 ร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 5 ร่วมกันวิเคราะห์และสะท้อนกลับ ปรึกษาเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปรับปรุงโครงการและ/หรือการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6 ร่วมกันกำหนดกรอบ โครงร่าง ประเด็นที่จะเขียนรายงานการประเมิน

ขั้นที่ 7 เขียนรายงานการประเมิน

ขั้นที่ 8 ร่วมกันอ่านรายงาน วิพากษ์วิจารณ์รายงาน ปรับแก้รายงานก่อนตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชน

นอกจากนี้ถ้าพิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่าการประเมินแบบมีส่วนร่วมจะมีลักษณะร่วมที่สำคัญ 4 ประการคือ (Worthen and Sanders, 1987, P 126)

(1) เป็นการประเมินเชิงการศึกษาที่ใช้เหตุผลเชิงอุปนัย (inductive reasoning) ซึ่งเน้นความเข้าใจประเด็นปัญหา เหตุการณ์ หรือกระบวนการที่มาจากปฐมภูมิโดยตรง ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจโดยการสัมผัสบริบทแวดล้อมโดยตรง

(2) เป็นการประเมินที่ใช้ข้อมูลหลากหลาย ใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลปรนัยและอัตนัยเพื่อสามารถเป็นตัวแทนของสิ่งที่มุ่งประเมิน

(3) การประเมินไม่ได้ยึดแผนมาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า กระบวนการประเมินจะเกี่ยวข้องและแปรเปลี่ยนตามประสบการณ์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการประเมิน

(4) การประเมินที่เกี่ยวข้องกับความจริงที่หลากหลายมากกว่าความจริงเพียงอย่างเดียว มนุษย์มองเห็น และแปลความหมายสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ไม่มีใครรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น ต้องยอมรับทัศนะของทุกคนทุกฝ่ายเป็นทัศนะที่ถูกต้อง

การประเมินหลักสูตรแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder - Based Evaluation : SBE) เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่สนใจ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีมุมมองทางการเมือง ทางสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายเกี่ยวกับหลักสูตร หรือสิ่งที่จะประเมินได้เข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจะถูกนำไปใช้เพื่อการวางแผนดำเนินการประเมินและการจัดทำรายงานการประเมินหรืออาจกล่าวได้ว่าการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้เสียเป็นอีกแนวคิดหนึ่งของวิธีการประเมินที่เปิดโอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดประเด็นการศึกษาประเมินและการจัดทำรายงานสรุปการประเมิน ซึ่งมีลักษณะคล้ายการประเมินแบบมีส่วนร่วม

แนวทางการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนี้เกิดจากการแสวงหาแนวทางการประเมินที่เป็นทางเลือกใหม่ๆ จากแนวทางประเมินเดิม (Traditional evaluation approach : TE) ในแวดวงนักประเมินอเมริกัน เห็นว่าแนวทางการประเมินแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดทั้งในแง่ นักประเมิน (evaluator) เทคนิควิธีการประเมิน (evaluation technique) และสิ่งที่ได้รับการประเมิน (evaluated) ข้อจำกัดคือการไม่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินในกระบวนการประเมิน การประเมินแบบดั้งเดิมนั้นเป็นการกระทำโดยกลุ่มนักประเมินภายนอกที่ถูกมองหรือยอมรับว่าเป็นผู้ชำนาญทางวิชาการ ดังนั้นผลการประเมินจึงอาจไม่สะท้อนภาพที่เป็นจริงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการนั้น ดังที่ Dalay วิเคราะห์แนวทางการประเมินแบบดั้งเดิมว่า (Dalay, 1988 อ้างในรัตนะ บัวสนธิ์, 2548, หน้า 169) การประเมินที่ผ่าน ๆ มาเป็นการกำหนดปัญหาประเด็นการประเมินให้กับวิธีการหรือเทคนิคการประเมิน แทนที่จะเป็นการกำหนดวิธีการหรือเทคนิคการประเมินให้เหมาะสมกับปัญหาหรือประเด็นการประเมิน

แนวทางการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับการพัฒนาประมาณปี ค.ศ. 1970 โดยสถาบันการศึกษาแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (The National Institute of Education : NIE) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการใช้ข้อมูลการประเมินในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้นและลดการแทรกแซงขึ้นทางทางการเมืองในการประเมินโครงการ ทั้งนี้โดยให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจใน

โครงการที่จะประเมินทั้งหลายเข้าร่วมการวางแผนดำเนินประเมินคำถามและคำตอบที่ต้องการในการประเมิน ชนิดของข้อมูลที่ต้องการได้รับการประเมิน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ารูปแบบการประเมินนี้ให้ความสำคัญและเน้นสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ (Multiple Stakeholder Groups) เช่น กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับการประเมิน กลุ่มนี้จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมิน การเลือกกลุ่มเกี่ยวข้องควรพิจารณาว่า ถ้ากระตุ้นให้ผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจด้านนโยบาย แต่ถ้าเป็นตัวแทนของกระบวนการตัดสินใจควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจตัดสินใจไม่จำเป็นต้องให้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด (พิสนุ ฟองศรี, 2549, หน้า 34)

เมื่อพิจารณาจากการศึกษาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะเห็นความแตกต่างของการประเมินแบบดั้งเดิมและการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสามารถสรุปและเปรียบเทียบการประเมินทั้งสองรูปแบบได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการประเมินหลักสูตรแบบดั้งเดิมและการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

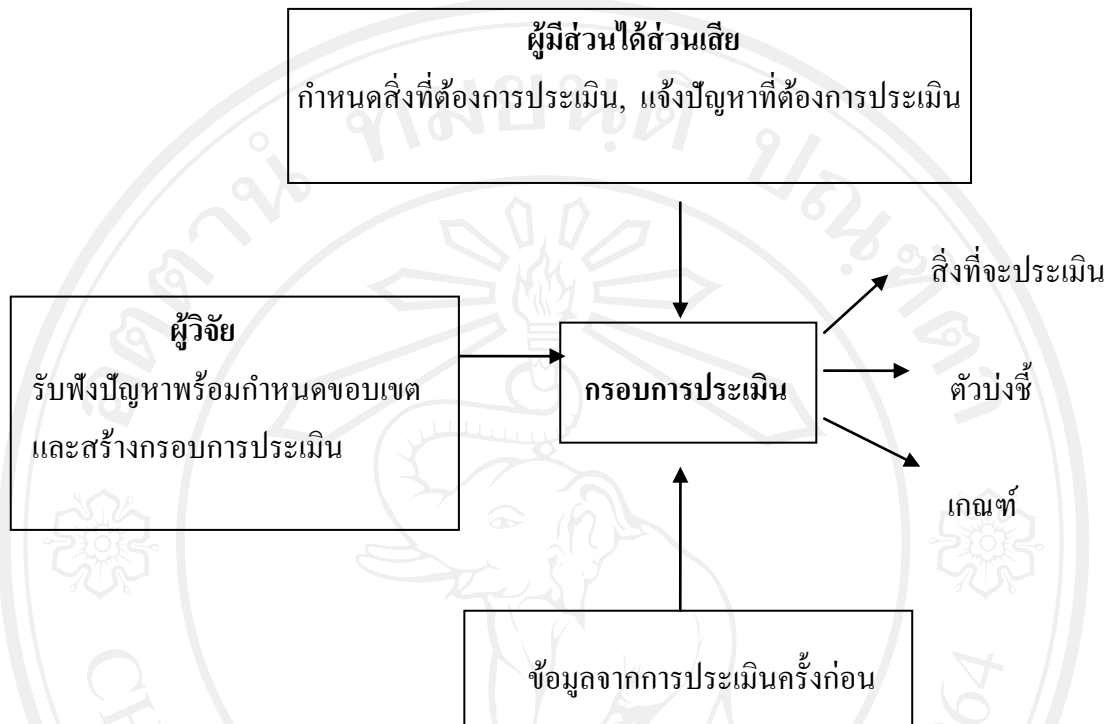
สิ่งที่เปรียบเทียบ	การประเมินแบบดั้งเดิมทั่วไป	การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ผู้ทำการประเมิน	1. ผู้วิจัยเป็นหลักในการทำการประเมิน	1. ผู้วิจัยมีความสำคัญในการประเมิน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
รูปแบบการประเมิน	2. รูปแบบการประเมินถูกกำหนดโดยนักวิชาการภายนอกที่เป็นที่ยอมรับทางวิชาการกำหนดรูปแบบหรือปัญหาการประเมินไว้อย่างชัดเจน	2. รูปแบบการประเมินถูกออกแบบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกับผู้วิจัยร่วมกัน กำหนดให้เหมาะสมกับปัญหาหรือประเด็นการประเมิน
ขั้นตอนการประเมิน	3. ผู้วิจัยรับฟังปัญหาของการใช้หลักสูตรจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นผู้กำหนดขอบเขตการประเมินหลักสูตร	3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอปัญหาของการใช้หลักสูตร และผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้กำหนดขอบเขตการประเมินหลักสูตร
	4. ผู้วิจัยสร้างกรอบการประเมินและดำเนินการสร้างเครื่องมือการประเมินหลักสูตร	4. ผู้วิจัยทำการสร้างกรอบการประเมินหลักสูตรโดยการปรึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
	5. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมินหลักสูตร	5. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมินหลักสูตรโดยต้องสอบถามความพึงพอใจของเครื่องมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตาราง 1 (ต่อ)

สิ่งที่เปรียบเทียบ	การประเมินแบบดั้งเดิมทั่วไป	การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ขั้นตอนการประเมิน (ต่อ)	6. ผู้วิจัยนำผลของการประเมินมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นหลัก	6. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
	7. ผู้วิจัยจัดทำรายงานการประเมินหลักสูตรเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันดับต้น ๆ	7. ผู้วิจัยร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร
ข้อมูลจากการประเมิน	8. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ	8. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินเป็นทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

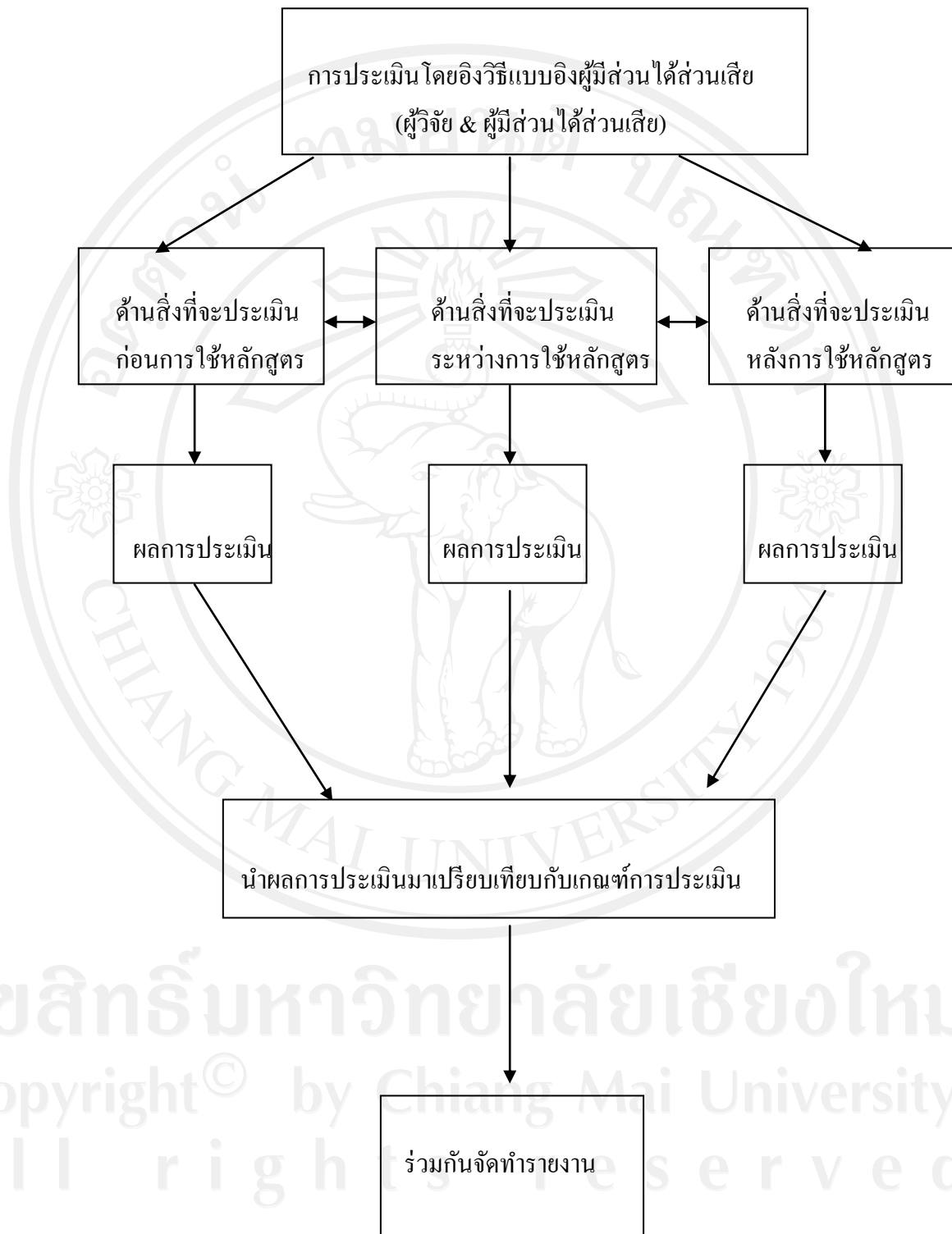
รูปแบบการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการศึกษาพบว่าการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีรูปแบบการประเมินชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นอยู่กับการกำหนดร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (พิสนุ พองศรี, 2549, หน้า 34) ซึ่งการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยภาพรวมจะมีรูปแบบการกำหนดกรอบและรูปแบบการประเมินวิธีการดังกล่าวดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการกำหนดกรอบการประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา: Claudia Pahl - Wostl, 2002: 9

ภาพ 2 รูปแบบการประเมินโดยอิงวิธีแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนการดำเนินงานประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนการดำเนินงานประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจัดลำดับเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Guba และ Lincoln, 1981: 178 - 179)

ขั้นที่ 1 กำหนดและคัดเลือกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำการประเมิน ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะหมายถึงใครบ้างนั้น เราอาจพิจารณาจากการให้ความหมายของบุคคลเหล่านี้ประกอบ เช่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการใช้สิ่งที่ถูกประเมิน กลุ่มบุคคลที่จะได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสิ่งที่ถูกประเมินและกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลทางลบหรือความเสียหายไม่มีความก้าวหน้าอันเนื่องมาจากสิ่งที่ถูกประเมิน นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถจำแนกว่าประกอบไปด้วย ผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ผู้จัดการโครงการ ผู้ปฏิบัติในโครงการ ผู้รับบริการ และสมาชิกในองค์กรนั้น ๆ ในขณะที่ Worthen และ Sanders (1987, P 412) กล่าวว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ บุคคลที่ทำหน้าที่กำหนดและดำเนินการตามทิศทางการจัดการศึกษา บุคคลที่ช่วยกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการทางการศึกษา ช่วยกำหนดคัดเลือกตัวแปร และเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณค่า

จากที่กล่าวมาสามารถให้สรุปได้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่เป็น

- ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรและสถาบันที่เป็นผู้กำหนดนโยบายตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกประเมิน

- คณะกรรมการของหน่วยงาน องค์กร และสถาบันที่เป็นเจ้าของสิ่งที่ถูกประเมิน
- กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการจากสิ่งที่ถูกประเมิน
- กลุ่มคนข้างเคียงที่ได้รับผลทางอ้อมจากสิ่งที่ถูกประเมิน

โดยกลุ่มคนเหล่านี้จะต้องได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้มีความครอบคลุมให้ได้มากที่สุด

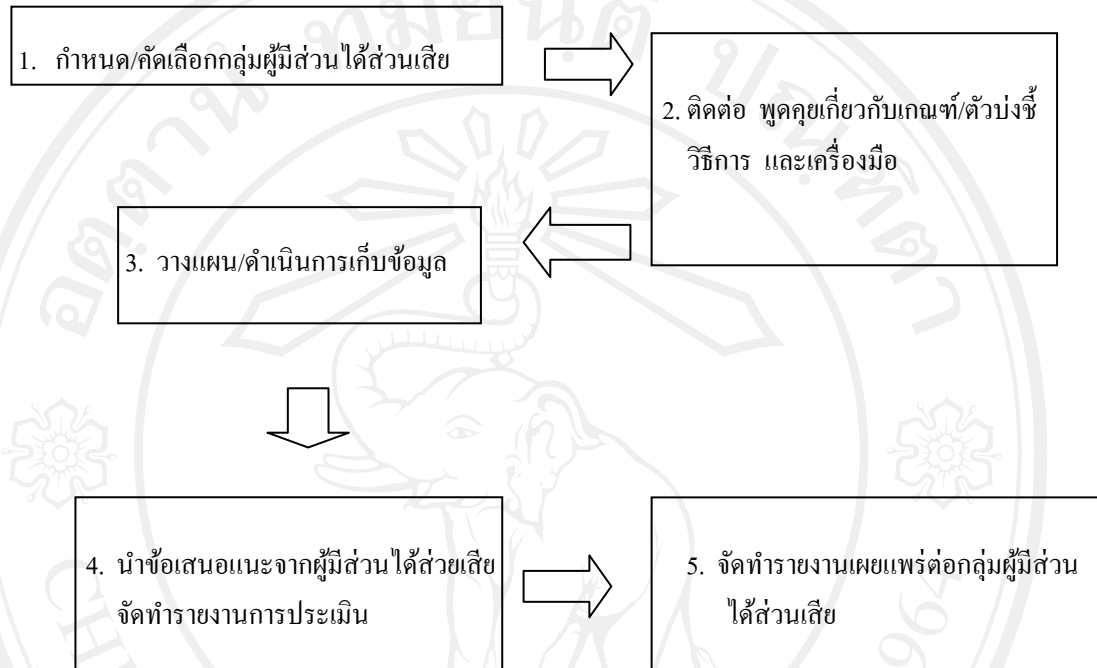
ขั้นที่ 2 ติดต่อ พุดคุย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่คัดเลือกแล้วให้ช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินสิ่งที่จะถูกประเมิน รวมถึงวิธีการ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมิน

ขั้นที่ 3 นำข้อเสนอแนะที่ได้จากกลุ่มบุคคลเหล่านี้มาวางแผน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการประเมิน

ขั้นที่ 4 ให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมิน และการใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กร และสถาบันนั้น ๆ

ขั้นที่ 5 จัดทำรายงานเผยแพร่ต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากขั้นตอนดังกล่าวสามารถเขียนเป็นรูปแบบการประเมินได้ดังภาพประกอบดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เป็นการประเมินหลักสูตร สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโภชนาการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

บุญส่ง นิลแก้ว (2530) ได้ทำการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชา มหาวบัณฑิต และนักศึกษาสาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ พบว่าหลักสูตรมีความจำเป็นต่อหน่วยงานทางการศึกษาอย่างมาก วัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่เป็นความต้องการของหน่วยงานทางการศึกษาเท่าที่ควร วัตถุประสงค์รายกระบวนวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรเฉพาะด้านพุทธพิสัยเป็นส่วนมาก โครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับโครงสร้างที่เป็นเกณฑ์ แต่การจัดเนื้อหาวิชายังไม่สอดคล้องกับเกณฑ์เท่าที่ควร

นักศึกษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเรียนตามหลักสูตร อาจารย์ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษามีคุณสมบัติทางด้านตำแหน่งวิชาการสูงกว่าเกณฑ์ที่ควรเป็นแต่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์อย่างมาก วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินการหลักสูตรไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ การบริหารหลักสูตรมีความสะดวก นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับที่น่าพอใจ มหาวิทยาลัยสามารถปฏิบัติงานทางด้านการวัดและประเมินผลและงานทั่วไปในระดับเป็นที่น่าพอใจของผู้บังคับบัญชา

ปรารธนา โกวิทยางกูร (2543) ได้ทำการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบชิป (CIPP Model) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชา มหาวิทยาลัย และนักศึกษาสาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบสนทนากลุ่ม พบว่าด้านบริบท ได้วัดดูประสงคค์ของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้นศึกษาด้านคุณสมบัติของอาจารย์ การแบ่งภาระงาน คุณสมบัติของนักศึกษาก่อนเข้ารับการศึกษ และทรัพยากรที่ใช้ดำเนินการ ด้านกระบวนการได้ศึกษาการบริหารหลักสูตร อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ได้แก่ จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา และการทำงานของมหาวิทยาลัย

วิภาวดี ไพเมือง (2545) ทำการประเมินหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) จากผลการประเมินสรุปได้ว่า

บริบทของหลักสูตร วัดดูประสงคค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและความต้องการของนักศึกษาในระดับมาก โครงสร้างและเนื้อหาวิชามีความครอบคลุมเหมาะสมและเพียงพอ

ปัจจัยเกื้อหนุนของหลักสูตร อาคารสถานที่ที่มีความเพียงพอ เหมาะสม อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีคุณภาพและความสะดวกในระดับปานกลาง แหล่งวิทยาการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีคุณภาพและความเพียงพอในระดับมาก นักศึกษาก่อนเข้ารับการศึกษามีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ อาจารย์มีวุฒิการศึกษาในลำดับ A ตำแหน่งวิชาการในลำดับ D และผลงานทางวิชาการในลำดับ B

การดำเนินการหลักสูตรมีการจัดการเรียนการสอนเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพบว่าเหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายดีมาก

ผลผลิตของหลักสูตร ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของบัณฑิตส่วนใหญ่เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และระยะเวลาในการสำเร็จการศึกษาไม่เกิน 2 ปี โดยมีคุณภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และหน่วยงานต้นสังกัดมีความต้องการให้บัณฑิตมีคุณลักษณะในด้านการมีความรู้ที่ทันสมัยปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาวิชาให้มีความกว้างและลึก จัดสถานที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา เน้นการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ผลผลิตของหลักสูตรให้ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สุวรรณดี นิมมานพิสุทธิ์ (2545) ทำการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการพิจารณาในการกำหนดวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน พบว่านักศึกษา มหาบัณฑิต และอาจารย์ประจำสาขาวิชาประเมินหลักสูตรในด้าน ต่าง ๆ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดได้ชัดเจน เหมาะสม ครอบคลุมในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาวิชา กำหนดได้เหมาะสมและสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของกระบวนวิชา และสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจน การพัฒนาวิชาชีพครู การศึกษาต่อในระดับสูงและการประยุกต์ใช้ในวิชาชีพอื่น นอกจากนั้น เนื้อหากระบวนวิชาต่าง ๆ มีลักษณะที่น่าสนใจ ทันสมัย เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตและ คาบเวลาเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนมีการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนในทุกกระบวนวิชา ทั้งกระบวนวิชาบังคับและวิชาเลือก เช่น การแนะนำกระบวน วิชา บอกวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เรียน ชี้แจงวิธีการเรียนการสอน บอกเกณฑ์การวัดและ ประเมินผล กิจกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาก คือ การอภิปรายทั้งชั้น อภิปรายกลุ่มการค้นคว้าอิสระ และการทำรายงานเดี่ยวและกลุ่ม

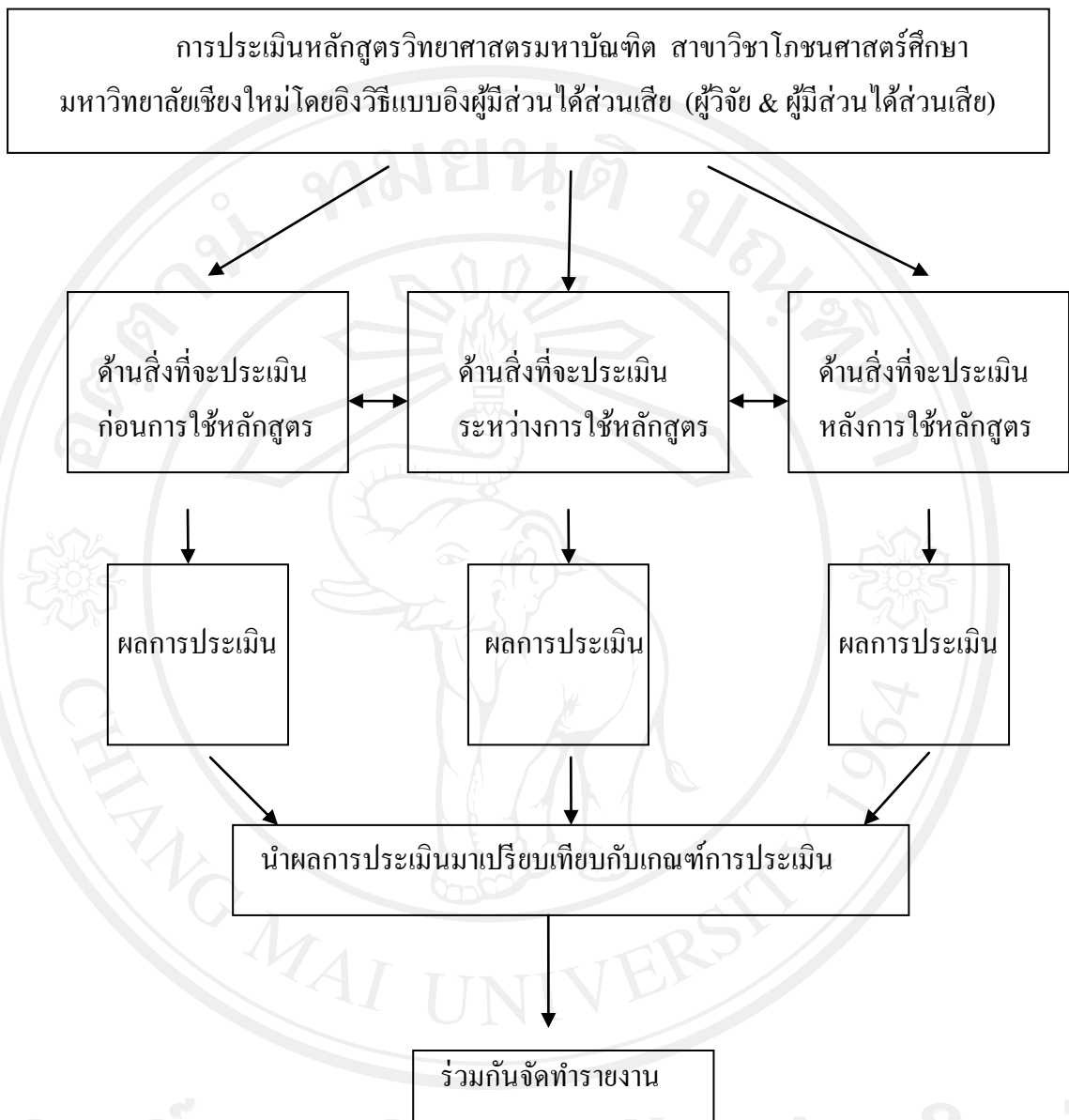
4. การประเมินผลการเรียนการสอน กำหนดวิธีการประเมินอย่างเหมาะสม เช่น การ กำหนดให้มีการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินย่อยและประเมินรวม การกำหนดให้ผู้สอน เป็นผู้กำหนดวิธีการและสัดส่วนของการประเมินเอง และการประเมินผลเพื่อจบหลักสูตรที่ กำหนดให้นักศึกษาผ่านการประเมินผลวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าแบบอิสระ เป็นต้น

เนาวลักษณ์ กลิ่นหอม (2548) ทำการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) ในการประเมิน โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ดังนี้

- ด้านบริบท วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษา ครอบคลุมและนำไปปฏิบัติได้จริง โครงสร้างและเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม
- ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณสมบัติของอาจารย์มีวุฒิการศึกษาอยู่ในลำดับขั้น A ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในลำดับขั้น C คุณสมบัติก่อนเข้ารับการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ ภาระงานของอาจารย์ที่ปฏิบัติจริงสูงกว่าเกณฑ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีความเพียงพอ เอกสารหลักสูตรชัดเจน เข้าใจง่าย แหล่งวิทยาการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง
- ด้านกระบวนการ มีการบริหารจัดการหลักสูตรเหมาะสม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนเหมาะสมในระดับมาก การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปที่เป็นการปฏิบัติจริงผลการประเมินมีค่า ต่ำกว่าที่บทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระในสภาพจริงสอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา
- ด้านผลผลิต คุณลักษณะของมหาบัณฑิตเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก คุณภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มหาบัณฑิตมีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.25 และใช้เวลาในการสำเร็จการศึกษาไม่เกิน 2 ปี

ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และควรจัดหาห้องทำงานให้นักศึกษาเพิ่มขึ้น

จากการศึกษารูปแบบแนวคิดการประเมินหลักสูตรและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นแนวทางในการประเมินครั้งนี้ โดยทำการประเมินสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

ภาพ 3 กรอบการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยอิงวิธีแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย